

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ
СПРАВ УКРАЇНИХАРКІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**Кафедра соціальних та економічних дисциплін
факультет №2**

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни
«**ФІЛОСОФІЯ**» обов'язкових
компонент освітньої програми
першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти
053 Психологія (психолог ювенальної превенції)

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 29.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 2
Протокол від 29.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 р. № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціальних та економічних дисциплін
(протокол від 29.08.2023 р. № 7).

Розробник:

доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету №2 ХНУВС,
кандидат економічних наук, доцент **Дядін Андрій Сергійович**

Рецензенти:

1. Доцент кафедри теоретичної і практичної філософії філософського факультету
ХНУ ім. В.Н. Каразіна, кандидат філософських наук, доцент **Салтанов Микола
В'ячеславович**
2. доцент кафедри соціальних та економічних дисциплін факультету № 2 ХНУВС,
кандидат соціологічних наук, доцент **Бобро Наталія Валеріївна.**

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 3 Загальна кількість год. – 90 Кількість тем 10	<u>053</u> психологія (шифр галузі) (назва галузі знань) <u>053</u> психологія (код спеціальності) (назва спеціальності) <u>бакалавр</u> (назва СВО)	Навчальний курс <u>2</u> (номер) Семестр <u>1</u> (номер) Види контролю: <u>екзамен</u> (екзамен, залік)
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання		заочна форма навчання
Лекції – <u>24</u> (години)	Лекції – _____ (години)	
Семінарські заняття – <u>20</u> (години)	Семінарські заняття – _____ (години)	
Практичні заняття – <u>немає</u> (години)	Практичні заняття – _____ (години)	
Лабораторні заняття – <u>немає</u> (години)	Лабораторні заняття – _____ (години)	
Самостійна робота – <u>46</u> (години)	Самостійна робота – _____ (години)	
Індивідуальні завдання:	Індивідуальні завдання:	
Курсова робота – <u>немає</u> (кількість; № семестру)	Курсова робота – _____ (кількість; № семестру)	
Реферати (тощо) – _____ (кількість; № семестру)	Реферати – _____ (кількість; № семестру)	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: прищепити здобувачам вищої освіти основи світоглядної культури, виробити навички абстрактного мислення, які відповідають сучасним вимогам і є необхідним мінімумом для розвитку творчого мислення, спроможності до критичного аналізу ідей, позицій, думок самостійно мислячої особи, громадянина, захисника правопорядку.

Завдання курсу:

а) надати академічне знання головних течій, напрямів та найважливіших вчень світової і власно національної філософської думки.

б) на тлі розгорнутого історико-філософського матеріалу навчити розрізняти, формулювати і усвідомлювати філософсько-світоглядні проблеми у контексті минулого і сучасного культурного життя.

в) розкрити фундаментальні основи філософського ставлення до світу і людини в умовах сучасної світоглядної трансформації цивілізаційних парадигм;

г) прищепити вміння самостійного, проте такого, що спирається на класичні зразки, мислення, проаналізувати основи та особливості філософського мислення у контексті гуманітарного знання, розкрити роль

філософської освіти у підготовці правоохоронця демократичної правової держави.

Очікувані результати навчання: У результаті вивчення курсу «Філософія» здобувач вищої освіти повинен:

знати: поняття і основні типи світогляду, походження філософії, основні «поля філософських проблем»: онтологія, гносеологія, філософська антропологія.

вміти: розрізняти повсякденний, релігійний та філософський світогляди та адекватно оцінювати прояви кожного з них, виробляти елементи узагальнюючого, філософського погляду на дійсність; формувати власну свідому громадянську та патріотичну позицію щодо основних соціально-політичних явищ в Україні, вміти аналізувати соціально-значущі процеси та приймати обґрунтовані рішення.

Знання, отримані в процесі вивчення курсу «Філософія», є важливою складовою професійної підготовки та формування громадянської позиції. Засвоєння правоохоронцем головних здобутків філософії (виховання поваги до людини як головної цінності, формування світоглядного універсалізму, оволодіння всезагальними методами дослідження) підвищує його моральний та професійний рівень, допомагає в створенні позитивного іміджу працівника поліції, сприяє налагодженню конструктивної комунікації в суспільстві.

Навчальний курс «Філософія» передбачає *міждисциплінарні зв'язки* з курсами логіки, соціології, теорії та історії держави і права, історії України. Методична схема курсу побудована за історично-тематичним принципом. Програма передбачає ознайомлення з онтологічною, гносеологічною, антропологічною та соціально-філософською проблематикою в аспекті її історичного розвитку, змін інтерпретацій і підходів до їх розгляду.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема № 1. Філософія, її смисл і призначення в культурі.

Предмет філософії. Етимологія поняття «філософія». Філософія і світогляд. Філософія, міф, релігія.

Походження філософії, її історичні типи та національна своєрідність.

Характер філософських проблем, структура філософії та особливості її мови.

Роль філософії в освіті працівника поліції.

Тема № 2. Філософія Стародавнього Сходу.

Основні відмінності між східними та західними типами цивілізацій
Загальні риси філософії стародавнього Сходу: історико-культурні передумови виникнення філософської думки. Основні течії філософської думки у стародавньому Китаї: конфуціанство, даосизм, моїзм, легізм. Морально-правові погляди в філософії стародавнього Китаю.

Ведична література як виток давньоіндійської філософії. Основні філософські школи Ст. Індії.

Тема № 3. Антична філософія: докласичний період

Загальна характеристика античної філософії, періодизація та проблематика.

Мілетська школа: проблема «архе» у Фалеса, Анаксимандра, Анаксимена. Піфагор і піфагорійці: вчення про міру, число, ритм як умови гармонії Космосу. Геракліт: діалектика єдності і боротьби протилежностей, вчення про Логос. Філософія Єдиного у вченні елейців. Атомізм (Левкіпп, Демокрит).

Зміст поняття «антропологічний поворот античної філософії».

Софісти: значення в історії західної культури. Людина як «міра всіх речей» (Протагор): логічне коріння морального релятивізму. Софісти і Сократ.

Сократ: етичний антропологізм (філософія морально відповідальної особи). Суб'єктивна діалектика Сократа. Іронія та майевтика як прийоми діалектичного методу Сократа. Розвиток традиції сократичної філософії.

Тема № 4. Антична філософія: період класики та еллінізму

Сократичні школи: мегарська, кіренська, школа кініків.

Платон: вчення про ідеї: онтологічний, антропологічний, гносеологічний аспект. Соціально-політичні погляди Платона.

Аристотель – систематизатор античної філософії. Критика платонівських «ейдосів», метафізика, етичний ідеал, політичне вчення.

Філософія епохи еллінізму: епікуреїзм, скептицизм, стоїцизм.

Тема № 5. Середньовічна філософія та філософія епохи Відродження – генеза нового типу світорозуміння.

Релігійні витoki і герменевтичний тип середньовічного філософування: апологетика та патристика. Вчення Августина Аврелія і його культурно-історичне значення.

Виникнення і розквіт схоластики. Співвідношення розуму та віри, проблема теодицеї. Філософія Фоми Аквінського.

Держава та право в середньовічних філософських концепціях (за творами Аврелія Августина та Фоми Аквінського).

Гуманісти і гуманістичний сенс Відродження. Європейське поняття гуманізму. Розуміння природності і особистості людини у творчості Данте Аліґ'єрі і Франческо Петрарки: поняття Homo Creator і зворотній бік ренесансного титанізму. Дух ренесансного активізму і культурна спадщина діячів Відродження. Світорозуміння у філософській спадщині Миколи Кузанського. Ренесансний платонізм та пантеїзм. «Героїчний ентузіазм» Дж. Бруно і становлення нової картини світу у працях Коперника і Галілея. Етика і вчення про державу Нікколо Мак'явеллі.

Тема № 6. Філософія Нового часу.

Соціально-економічні передумови виникнення нового типу

філософствування. Питання методології та теорії пізнання. Емпіризм і раціоналізм. Зміна у відносинах філософії та науках про природу.

Ф. Бекон - перший філософ Нового часу. Ідея великого відновлення наук. Класифікація знання та місце в ньому філософії. Критика «ідолів розуму». Розробка дослідно-індуктивного методу.

Р. Декарт - засновник раціоналізму Нового часу. Предмет філософії за Декартом. Принцип універсального сумніву - спроба обґрунтування і організації знання. Правила філософського методу дослідження. Вчення про інтелектуальну інтуїцію.

Філософсько-правові погляди Т. Гоббса («Левіафан»). Поняття природного права, природного закону та теорія суспільного договору. Розвиток концепції природного права та суспільного договору в філософії Дж. Локка.

Тема № 7. Німецька класична філософія.

Філософія І.Канта: зміст «коперніканського перевороту» у теорії пізнання. Апріорні форми чуттєвості і мислення. Морально-правова концепція І. Канта. Актуальність кантівської філософії.

Філософія Г.В.Ф. Гегеля. Аналіз розвитку пізнання і свідомості в «Феноменології духу». Філософська система Гегеля. «Наука логіки» - ядро філософської системи Гегеля. Філософія права Гегеля. Проблема свободи. Право і мораль. Вчення про громадянське суспільство і державу. Держава як сфера здійснення свободи.

Спадщина німецької класичної філософії в сучасному вимірі.

Тема № 8. Некласична філософія на Заході.

Криза класичного типу філософствування у Західній Європі (причини, форми прояву). Позитивізм і марксизм як опозиція новоєвропейській філософській класиці. .

Антропологічна тенденція некласичної філософії (Філософія життя, екзистенціалізм). Життя як предмет філософії. Ф.Ніцше й переоцінка цінностей. Концепція надлюдини.

Проблема свободи і змісту людського існування в філософії екзистенціалізму. Екзистенція як категорія філософії (С. К'єркегор, М. Хайдеггер, К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, А. Камю).

Тема № 9. Розвиток філософської думки в Україні

Україна між Заходом і Сходом: проблема культурної ідентичності. Особливості вітчизняного філософствування.

Становлення і основні етапи розвитку філософської думки в Україні. Г. С. Сковорода, його життя і творчість.

Філософські погляди П. Д. Юркевича.

Філософські ідеї у творчості діячів української культури (Б.О. Кістяківський, В.І. Вернадський, М.С.Грушевський, В.К.Винниченко).

Світоглядна школа української філософії: сучасні ідеї.

Тема № 10. Філософський зміст проблеми буття

Буття як філософська категорія. Проблема буття в історико-філософському окресленні. Об'єктивний ідеалізм, суб'єктивний ідеалізм, матеріалізм.

Основні онтологічні поняття: реальність, субстанція, матерія, природа, світ.

Просторово-часові характеристики буття.

Філософське поняття руху. Рух і розвиток. Еволюція і революція. Прогрес і регрес. Культурні виміри прогресу.

Сучасна наука про рівні та форми виявлення буття.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Література, сторінки	Вид контролю	
	Всього	з них:							
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота			
Семестр № 2									
Тема № 1 Тема № 1: Філософія, її смислі призначення в культурі	8	2	2			4	Філософія.- ХНУВС,2009. - С.7-15 Практикум філософії - Х.:ХНУВС,2011. -С.8-27, 49-59	Усна відповідь, тест, повідомлення	
Тема № 2 Філософія Стародавнього Сходу.	8	2	2			4	Філософія Х.:ХНУВС,2009. -С.21-30 Практикум філософії- Х.:ХНУВС,2011. –С60-83.		
Тема № 3 Антична філософія: докласичний період	8	2	2			4	Філософія Х.:ХНУВС,2009. -С.31-44 Практикум філософії- Х.:ХНУВС,2011. –С.84-96		
Тема № 4 Антична філософія: період класики та еллінізму	8	2	2			4	Філософія Х.:ХНУВС,2009.		

							-С.47-64, 66-85 Практикум філософії- Х.:ХНУВС,2011 -С.96-115.
Тема № 5 Середньовічна філософія та філософія епохи Відродження – генеза нового типу світорозуміння.	14	4	2			8	Філософія Х.:ХНУВС,2009. -С.94-114, 142- 152. Практикум філософії- Х.:ХНУВС,2011 -С. 117-123 143-151.
Тема 6. Філософія Нового часу.	8	2	2			4	Філософія Х.:ХНУВС,2009. -С.180-213. Практикум філософії- Х.:ХНУВС,2011 -С. 170-197.
Тема 7. Німецька класична філософія.	8	2	2			4	Філософія Х.:ХНУВС,2009. -С.228-279. Практикум філософії- Х.:ХНУВС,2011 - С.198-232.
Тема 8. Некласична філософія на Заході.	8	2	2			4	Філософія Х.:ХНУВС,2009. -С.223-235,280- 322, 369-379. Практикум філософії- Х.:ХНУВС,2011 - С. 233-264.
Тема 9. Розвиток філософської думки в Україні	10	2	2			6	Філософія Х.:ХНУВС,2009. -С.130-140, 171- 178.Практикум філософії- Х.:ХНУВС,2011 - С. 117-124 133-141, 161 168.
Тема 10. Філософський зміст проблеми буття	10	4	2			4	Кривуля О. М. Філософія. Навч. посібник. – Х.: ХНУ ім. Каразіна, 2010. – С. 326-356 Петрушенко В.Л. Філософія: навч. посібник- Львів:Новий Світ-2000, 2011.- С.245-

							266.	
Всього за семестр № 1	90	24	20			46		

4.1.2. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Завдання, що виносяться на самостійну роботу курсанта (студента, слухача)			Література:
Тема № 1 Філософія, її смисл і призначення в культурі.			
	Особливості філософії в Україні?		Філософія.-ХНУВС,2009. - С.7-15 Кримський С. Філософія – авантюра духу чи літургія смислу? / Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): нач. посіб. – К.: Знання, 2009. – С. 15-27.
	Філософія і наука: спільне та особливе.		Філософія - Х.:ХНУВС,2009. -С.15-20; Петрушенко В.Л. Філософія : навч. посібник -Львів:Новий Світ-2000, 2011.- С.25-31.
Тема № 2 Філософія Стародавнього Сходу			
	Поняття ритуалу та концепція виправлення імен в творі Конфуція «Лунь-Юй»		Філософія - Х.:ХНУВС, 2009. -С.21-30 Практикум з філософії-Х.:ХНУВС,2011. –С60-83. Древнекитайская философия. Собрание текстов в двух томах. - М., 1972. Т.1. С 114-175.
Тема № 3 Антична філософія: докласичний період			
	Сутність філософської позиції Сократа за діалогом Платона «Апологія Сократа»		Філософія - Х.:ХНУВС, 2009. -С.31-44 Практикум з філософії-Х.:ХНУВС,2011. –С84-98 Платон. Апологія Сократа //Соч. В 4 т. – М.,1994 – Т.3. – С. 70-97

Тема № 4 Антична філософія: період класики та еллінізму		
	Аналіз політичних устроїв в «Політиці» Арістотеля.	Філософія - Х.:ХНУВС, 2009. -С.47-64, 66-85 Практикум з філософії-Х.:ХНУВС,2011. -С.98-115 Арістотель . Політика//Соч. В 4 т. – М.,1975-1983 – Т.4. – С. 375-644
Тема № 5. Середньовічна філософія та філософія епохи Відродження – генеза нового типу світорозуміння		
	Середньовічні філософські концепції держави та права (за творами Августина Аврелія).	Філософія - Х.:ХНУВС, 2009. -С.94-114, 142-152 Практикум з філософії-Х.:ХНУВС,2011. -С.117-123, 143-151.
	Філософський сенс та культурно-історичне значення Десяти божих заповідей, даних Моїсею	Біблія. Книги: Ісход 20:2-17, Второзаконня 5:6-12
Тема № 6. Філософія Нового часу.		
	Рене Декарт «Правила для керівництва розуму»: етапи шляху пізнання	Філософія - Х.:ХНУВС, 2009. -С.180-213 Практикум з філософії-Х.:ХНУВС,2011. -С.170-172, 174-178.
	Природне право та природний закон за творами Т. Гоббса «Левіафан» і Дж. Локка «Про державне правління»	Філософія - Х.:ХНУВС, 2009. -С.180-213 Практикум з філософії-Х.:ХНУВС,2011. -С.170-172, 174-197.
Тема №7. Німецька класична філософія.		
	Прояснення поняття «свобода» в концепціях німецьких класиків.	Філософія - Х.:ХНУВС, 2009. -С.228-279 Практикум з філософії-Х.:ХНУВС,2011. -С.198-231.
Тема №8. Некласична філософія на Заході.		
	К. Маркс: Сутність матеріалістичного розуміння історії	Філософія - Х.:ХНУВС, 2009. -С.280-322 Практикум з філософії-Х.:ХНУВС,2011.–С.233-242, 260-265.
Тема №9. Розвиток філософської думки в Україні		
	Особливості вітчизняного філософствування. Софійність та кардеоцентризм як специфічні риси вітчизняного філософствування	Філософія - Х.:ХНУВС, 2009. -С.130-140 Практикум з філософії-Х.:ХНУВС,2011.–С.117-124

		Златоструй. Древняя Русь X – XIII веков. Сборник текстов. – М., 1990.
	Вітчизняна традиція філософії держави (Б.Кістяківський, М.Грушевський, О.Терлецький)	Горський В.С., Кислюк К.В. Історія української філософії. – К., 2005.- С.144-206. Кистяковский Б.А. В защиту права // Вехи. Из глубины. – М. 1991 – С 122-146.
Тема 10. Філософський зміст проблеми буття		
	Сучасна наука про рівні та форми виявлення буття	Кривуля О. М. Філософія. Навч. посібник. – Х.: ХНУ ім. Каразіна, 2010. – С. 333-339. Петрушенко В.Л. Філософія: навч. посібник- Львів:Новий Світ-2000, 2011.- С.259-266.

5. Індивідуальні навчально-дослідні завдання

5.1.1. Теми рефератів

1. Міф, релігія та філософія: спільне та специфічне.
2. Філософія і право: історія взаємовідносин.
3. Ідея закону (номос) у античній думці
4. Етичні та естетичні ідеали античності
5. Філософські погляди Геракліта
6. Ідея справедливості в діалозі Платона «Держава»
7. Філософські погляди кініків.
8. Античний скептицизм.
9. Грецький і римський стоїцизм
10. Неоплатонізм – остання філософська течія античності
11. Зміст поняття «справедливість» у Платона
12. Суть і значення принципу «золотої середини» (на прикладі «Нікомахової етики» Арістотеля)
13. Співвідношення віри та розуму в філософії Тертуліана.
14. Проблема гріховності людини в «Сповіді» Августина Аврелія.
15. Сенс життя людини за «Сповіддю» Августина Аврелія.
16. Тема найкращого державного устрою в «Утопії» Т. Мора

17. Роздуми Р. Декарта про специфіку пізнання (на прикладі фрагментів з «Міркування про метод»
18. Значення гіпотетико-дедуктивного методу як стратегії розслідування та розкриття правопорушення.
19. Філософські погляди Ч. Беккарія та їх вплив на юриспруденцію
20. Філософія права Гегеля
21. Філософська думка часів Київської Русі
22. Філософія Відродження в Україні
23. Просвітництво в Києво-Могилянській Академії
24. Філософія Й.Б. Шада
25. Соціально-філософські погляди М. Драгоманова.
26. Традиції вітчизняної філософсько-правової думки (П.Юркевич, Б.Кістяківський).
27. Вчення про ноосферу В. Вернадського
28. Філософські ідеї у творчості І. Франко
29. Імморалізм та надлюдина у розумінні Ф. Ніцше.
30. Виховання громадянина як завдання соціальної філософії
31. Еволюція людини за умов інформаційного суспільства.
32. Філософське розуміння свободи. Свобода та свавілля.
33. Соціальний примус і свобода
34. Світи соціальної реальності. Норми
35. Світи соціальної реальності. Мова.
36. Соціальна реальність як історія
37. Діяльність і творчість: категорійна визначеність. Творчий аспект правоохоронної діяльності
38. Роль інтуїції в пізнанні
39. Філософське поняття і види цінностей. Роль цінностей у житті людини і суспільства.
40. Філософські концепції справедливості.
41. Покарання як правова форма реалізації справедливості. Специфіка вияву справедливості в діяльності працівників поліції.
42. Історичні погляди на рівність і нерівність. Утілення рівності у праві: принцип верховенства права.
43. Ціннісні засади правоохоронної діяльності у демократичній правовій державі.
44. Сутність і основні види людської діяльності, особливості правоохоронної діяльності.
45. Поняття і різновиди суспільних відносин, специфіка правовідносин.
46. Соціальний і правовий порядок. Роль працівника поліції в забезпеченні правопорядку.
47. Толерантність як основа сучасних міжкультурних відносин.
48. Культура як світ соціальної реальності. Поняття правової культури. Правова культура і її значення у діяльності правоохоронців.
49. Сутність права (Гегель, Маркс, Ганс Кельзен, Герберт Харт, І.О. Лільн).

50. Проблема узгодження права й моралі (Л. Фуллер). Проблема гармонізації моралі і права в діяльності сучасного правоохоронця.

5.1.2. Теми наукових робіт

1. Проблема правди(вості) за П. Рікером, Ч. Тейлором.
2. Ігри, в які грають сучасні люди, та їх вплив на формування особистості.
3. Проблема спілкування і взаєморозуміння в сучасному світі.
4. Кіберпростір і ідентифікація онлайн-особистості.
5. Цінність у соціокультурній трансформації.
6. Єдність цінностей та істини у праві.
7. Толерантність у системі взаємовідносин індивід-колектив-суспільство
8. Звичаєве право як елемент української культури.
9. Взаємопов'язаність буття, мислення, свідомості та мови (Г.Г. Гадамер).
10. Мова як національний образ світу.
11. Мультикультуралізм як соціокультурний феномен.
12. Мультикультуралізм і патріотизм.
13. Три хвороби сучасності у розумінні Ч. Тейлора.
14. Вплив раціоналізму в XVII – XVIII ст. на науково-філософське розуміння живого.
15. Проблема евтаназії у філософсько-правовому полі.
16. Веберівська етика відповідальності та етика переконань.
17. Відповідальність і справедливість у розумінні Е. Левінаса.
18. Правда як епістемологічна, моральна і психологічна категорія. Моральна суверенність правди.
19. Істина і правда.
20. Нормативний світ соціальної реальності (за твором Хабермаса Ю. «Моральное сознание и коммуникативное действие»).
21. Етика чеснот А. Макінтайра як спроба подолання морального хаосу (*Макінтайр А. После добродетели: Исследования теории морали.*)
22. Концепція влади в філософії М.Фуко (*Фуко М. Наглядати й карати: Народження в'язниці. – К.: Основи, 1998. – 392 с.*).
23. Зло як брак добра (на прикладі фрагментів з твору «Сповідь» Аврелія Августина).
24. Філософія права: класична і некласична моделі праворозуміння.
25. Мораль і право.

6. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни для активізації навчального процесу передбачено застосування таких методів: мультимедійні лекції, робота в малих групах, презентації, семінари-дискусії, кейс-методи (аналіз конкретних ситуацій у процесі вивчення навчального матеріалу), мозкові атаки, рольові ігри. Використання зазначених навчальних технологій впливає на посилення

здатності курсантів до самостійності (формування власної точки зору з окремого питання чи проблеми) та колективної роботи (здатність до соціальної інтеграції та до компромісу в прийнятті колективних рішень і при вирішенні конфліктів).

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль Питання до екзамену з курсу «Філософія»

1. Філософія як -любов до мудрості: прояснення етимології. Роль філософії в культурі.
2. Походження філософії.
3. Історичні типи філософії та її національна своєрідність.
4. Характер філософських проблем, структура філософії та особливості її мови.
5. Особливість філософії як теоретичного знання.
6. Значення філософії в системі освіти працівника поліції.
7. Світогляд: поняття, сутність, структура.
8. Філософія та релігія: загальне та особливе.
9. Традиційні школи давньокитайської філософії: конфуціанство, моїзм, легізм, даосизм.
10. Філософія Давньої Індії: загальна характеристика.
11. Неортодоксальні філософські вчення Стародавньої Індії.
12. Виникнення та загальна характеристика античної філософії.
13. Онтологічна проблематика у досократівський період розвитку античної філософії.
14. Мілетська школа давньогрецької філософії: проблематика досліджень.
15. Софісти та Сократ: антропологічний поворот у філософії.
16. Сократичні школи: загальна характеристика.
17. Онтологія Платона. Вчення про ідеї.
18. Платон. Вчення про державу. Концепція справедливості.
19. Філософські та соціально-політичні погляди Арістотеля.
20. Філософія епохи еллінізму.
21. Загальна характеристика середньовічної філософії.
22. Апологетика і патристика.
23. Виникнення і розквіт схоластики.
24. Філософський сенс та культурно-історичне значення Десяти божих заповідей, даних Моїсею
25. Філософія епохи Відродження (загальна характеристика).
26. Італійський гуманізм і його філософські основи.
27. Натурфілософія епохи Відродження.
28. Ренесансні соціально-політичні вчення.
29. Особливості філософії Нового часу. Пошук універсальних методів пізнання.
30. Теорія «ідолів розуму» у «Новому органоні» Ф.Бекона.
31. Раціоналізм Рене Декарта.

32. Соціально-політичні ідеї Т. Гоббса
33. Соціально-політичні ідеї Дж. Локка
34. Німецька класична філософія. Г.В.Ф. Гегель: система та метод.
35. Морально-правова концепція І.Канта.
36. Історико-культурні передумови виникнення некласичної філософії, її орієнтації та напрямки.
37. Загальна характеристика філософії екзистенціалізму.
38. Позитивізм: загальна характеристика
39. «Філософія життя»: Ф. Ніцше.
40. Психологія. Загальна характеристика
41. Загальна характеристика філософії марксизму
42. Загальна характеристика основних етапів розвитку філософської думки в Україні
43. Життя та творчість Г.С. Сковороди. Вчення про дві натури та три світи
44. Роздуми Сковороди про щастя людини
45. Київська релігійно-філософська школа. П. Д. Юркевич.
46. Філософські ідеї у творчості діячів української культури (Б.О.Кістяківський, В.І. Вернадський, М.С.Грушевський, В.К.Винниченко)
47. Категорія буття як вихідне поняття метафізичного філософування.
48. Основні онтологічні поняття: реальність, субстанція, матерія, природа, світ.
49. Філософське поняття руху. Рух і розвиток. Еволюція і революція.
50. Специфіка філософського підходу до проблеми людини. Сутність людини.
51. Антропосоціогенез: наукові й світоглядні аспекти.
52. Людина – індивід – індивідуальність – особистість – громадянин - патріот.
53. Смысл життя.
54. Життя, смерть і безсмертя в контексті призначення людини в світі.
55. Філософсько-правовий аспект евтаназії.
56. Віки життя. Покоління.
57. Ціннісні орієнтації людини. Ідеали.
58. Спілкування і взаєморозуміння. Роль взаєморозуміння у попередженні і подоланні соціальних конфліктів.
59. Поняття суспільства та його структура.
60. Діяльність людей і суспільні відносини як субстанційні категорії соціальної реальності. Специфіка правовідносин.
61. Поняття культури. Єдність і багатоманітність культур.
62. Культура і цивілізація.
63. Поняття мультикультуралізму. Принципові засади діяльності поліції у мультикультуральних суспільствах.
64. Толерантність як основа сучасних міжкультурних відносин.
65. Пізнання світу як головне питання гносеології. Суб'єкт і об'єкт пізнання.
66. Види пізнавальної діяльності.
67. Наукове пізнання. Форми і методи наукового пізнання.
68. Проблема істини у філософії і науці.

69. Релігія як світогляд. Розвиток уявлень про релігію.
70. Основні елементи та структура релігії.
71. Провідні релігії сучасного суспільства.
72. Християнство як світова релігія.
73. Біблійна мораль, її місце та роль в духовних пошуках народу України.
74. Свобода совісті як історично-філософська і конституційно-правова категорія.
75. Правові принципи свободи конфесійного вибору.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе *поточний та підсумковий* контролю.

Засобами оцінювання результатів навчання є екзамен, тести, реферати, есе, презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Поточний контроль. До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських занять;
- якості виконання самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національної системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські); самостійна робота (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у формі, передбаченій робочою програмою навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} = \left(\left(\frac{\text{Результат навчальних занять за семестр}}{2} + \frac{\text{Результат самостійної роботи за семестр}}{2} \right) \right) / 2 \cdot 10$$

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на першому ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. **Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку) обов'язкова.** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (залік) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить **50**.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру, та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

$$\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни} = \text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} + \text{Кількість балів за підсумковим контролем}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (залік) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання підсумкового заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівники.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти та ефективності засвоєння ними курсу ґрунтується на таких формах їх участі у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

1) аудиторна робота:

- виступ з основного питання на семінарському занятті
- доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ, участь у дискусіях
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи в аудиторії)

2) самостійна робота

- есе, реферат, наукове повідомлення, наукова робота, самостійне опрацювання з обов'язковим конспектуванням окремих питань тем.

1) аудиторна робота:

Виступ / усна презентація конкретного питання з програми курсу за темою семінарського заняття на основі використання основної та додаткової літератури, посібника, курсу лекцій, хрестоматії до курсу, а також ресурсів Інтернету. Виступ/презентація повинна розпочинатися з чіткого формулювання тез та їх доведення чи спростування. У виступі/презентації мають бути наведені різні погляди (погляди різних вчених), запропоновано їх порівняння, а також висловлена й обґрунтована власна позиція. Виступ курсанта/слухача оцінюється викладачем на основі врахування: текстуальної і наукової коректності запропонованих тверджень, логічної послідовності і несутеречливості викладу думки, посиланнями на підручники та літературні джерела, самостійності викладу думки, запропонованого (чи відсутнього) висновку до власних тез.

Запитання до виступу здобувача. Активність під час заняття у формі влучно і коректно поставлених запитань до виступаючого та вміння відповісти на власне запитання самостійно, або ж обґрунтування його.

Участь у дискусіях. Активна участь у дискусіях засвідчуватиме готовність здобувачів до семінарського заняття.

Контрольна перевірка знань у формі тестування або письмової роботи проводиться за темами робочої навчальної програми курсу.

За аудиторну роботу курсант повинен мати не менше десяти позитивних оцінок. При виставленні оцінок враховуються, насамперед, знання, розуміння й уміння аналізувати філософські ідеї, а не особисте відношення до них тих, хто відповідає.

2) Самостійна робота. Підготовка есе, реферату чи наукового повідомлення є самостійною індивідуально-дослідною роботою.

Вимоги до написання рефератів:

- Виокремлення в структурі тексту короткого вступу, змістовної основної частини і обґрунтованих висновків;
- чіткість формулювання суті проблеми;
- поєднання глибини і всебічності розгляду проблеми з доступністю презентації власної позиції;
- логічність і послідовність викладу матеріалу;
- самостійність і оригінальність викладу матеріалу;
- використання набутих філософських знань, оперування філософською термінологією;
- відсутність т.зв. «безкавичного» цитування філософських першоджерел та інших наукових чи популярних робіт, тобто плагіату.

Перш, ніж приступити до написання реферату, необхідно ретельно продумати його структуру, план, ознайомитись із рекомендованою літературою. Літературу до обраної теми слід дивитися у відповідних за

змістом темах планів семінарських занять та завдань на самостійну роботу з курсу, де подається достатньо широкий її перелік. Список використаних джерел подається у кінці роботи (на окремій сторінці) і не враховується до загального об'єму праці. .

Вивчивши необхідну літературу, можна розпочати написання есе чи реферату. Перш ніж викласти матеріал на папері, необхідно чітко зрозуміти його суть, зв'язок з попереднім і наступним ходом думки. Для цього важливо виділити ключові поняття, проблеми, питання навколо яких буде будуватися розкриття теми. Наводячи різні точки зору з того чи іншого питання, слід показувати власну позицію. Висловлюючи будь-які положення, бажано підкріплювати їх достатніми аргументами. Викладення матеріалу має бути творчим. Якщо наводиться цитата, то її слід писати дослівно, брати в лапки й позначати цифрою. Але не треба перевантажувати роботу цитатами.

Обсяг роботи - 15 (5 для есе) сторінок машинописного чи комп'ютерного тексту, або рукописного в еквівалентному перерахунку. Роботу треба виконати грамотно й акуратно в зошиті або на стандартних аркушах (A4). Аркуші нумеруються (окрім титульного) й зшиваються. У кінці роботи приводиться список використаної літератури. Титульний аркуш оформляється так: зверху вказується міністерство і вуз, в центрі — тема, нижче – виконавця й викладача, який буде перевіряти роботу. Внизу — місто й рік виконання.

Якість виконаної роботи оцінюється в залежності від того, наскільки самостійно й повно проведено розкриття обраної теми. **Не дозволяється подавати роботи, «скачані» з Інтернету, а також дослівне переписування текстів із підручників, брошур, статей.**

Іншим видом самостійної роботи є конспективне опрацювання певних питань тем, першоджерел, словників.

За самостійну роботу курсант повинен отримати не менше двох позитивних оцінок.

Робота під час навчальних занять	Самостійна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 10 позитивних оцінок	Підготувати реферат, виступити з повідомленням, підготувати конспект за темою самостійної роботи	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97 – 100	Відмінно (-зараховано!)	A	„Відмінно” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в
94 - 96			
90 - 93			

			повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
85-89 80-84	Добре (-зараховано!)	B	„Дуже добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома-трьома незначними помилками.
75-79		C	„Добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками або з однією–двома значними помилками.
70-74 65-69	Задовільно (-зараховано!)	D	„Задовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний неповністю , але прогалини не носять істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань містять помилки , робота з трьома значними помилками.
60-64		E	„Достатньо” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімум критеріїв оцінки.
40-59 21-40	Незадовільно („незараховано”)	FX	„Умовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний частково необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
1-20		F	„Безумовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

1. Петрушенко В.Л. Філософія [Текст]: Навчальний посібник (в 2-х частинах). - Львів.: Новий Світ-200, 2011. - С. 426-517.
2. Анатолій Лузан. Вступ до філософії.-- Київ: Центр навчальної літератури, 2019 – 136 ст.
3. Вступ до філософії (під ред.. Л. Л. Нікітін).— Київ: Центр навчальної літератури, 2020 – 256с
4. Філософія : підручник / Л. В. Губерський, В. П. Андрущенко, А. О. Баумейстер [та ін.]. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х. : Фоліо, 2018. – 621 с.
5. Філософія (Ігор Бичко, Віталій Табачковський, Ада Бичко, Володимир Ярошовець). – Київ: Центр навчальної літератури, 2019 – 648 ст.

6. Дахній А. Нариси історії західної філософії. – Львів, 2015.
7. Лой А.М., Бойченко М.І. та ін. Основи практичної філософії: Підручник. – Київ, 2016.
8. Філософія [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / А. К. Бичко, І. В. Бичко [и др.]; ред. В.І. Ярошовець. - К. : Центр учбової літератури, 2010. - 648 с.
9. Філософія (Ігор Бичко, Віталій Табачковський, Ада Бичко, Володимир Ярошовець). – Київ:Центр навчальної літератури, 2019 – 648 ст.
10. Філософія для аспірантів : конспекти : навч.-метод. вид. / за ред. А. Синиці. – Львів : Ліга-Прес, 2017. – 90 с.
11. Козьмук Я., Задубрівська О. Філософія: навч. посіб. / Я. Козьмук, О.Задубрівська. - Чернівці :Рута, 2012. - 139 с.
12. Кулик О.В. Філософія : Навчальний посібник для вищих навчальних закладів III - IV рівнів акредитації/ О.В. Кулик. - Дніпропетровськ: Монолит, 2013. - 692 с
13. Основи філософії (під ред.. М. Шмиголь). – Київ: Центр навчальної літератури, 2019 – 412 ст.
14. Практикум з дисципліни "Філософія" для студентів 1 курсу всіх форм навчання всіх спеціальностей. – Київ: Центр навчальної літератури, 2020 – 184 ст.
15. Рижак Л. В. Філософія : підручник. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – 650 с.
16. Філософія, логіка, філософія освіти. Кредитно-модульний курс. (під ред.. Л. Мозговий, Р.Додонова). – Київ: Центр учбової літератури, 2019-512 ст.

Додаткова література:

1. Тягло О.В., Кривуля О.М., Воропай Т.С. Філософія. Хронологічно- тематичний огляд. Навчальний посібник для юридичних вузів - Харків, ХНУВС, 2010. – 325 с
1. Антологія сучасної аналітичної філософії, або жук залишає коробку / За ред. А. Синиці. – Л.:Літопис, 2014. – 374 с.
2. Антологія сучасної філософії науки, або усмішка ASIMO / за ред.В.П. Мельника та А.С.Синиці. – Львів, 2017.
3. Баумейстер А. Вступ до філософських студій, або інтелектуальні подорожі до країни Філософії. - Мала академія Наук України, 2017. - 238 с
4. Баррі Левер - «Філософія за 30 секунд» (пер. Маркіян Оліверник)- Київ: BookChef ,2020 –160 ст.
5. Індійська філософія (під ред.. Т. Кононенко). – Харків: Фоліо, 2019-144 ст.
6. Гринів О. Історія української філософії / лег Гринів. – Львів : Тріада11.плюс, 2015. – 302 с.
7. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. В 4 т. – Київ: Дух і літера, 2017.
12. Петро Крालюк. Історія філософії України. – Київ: КНТ, 2019 – 652 ст.
13. Євген Малярчук. Філософія і педагогіка покликання. – Київ: Дух і літера, 2019-344 ст.
14. Сакун А. Евристика сучасності : знання, інновація, творчість : монографія / А.В. Сакун. – Київ: Книга, 2015. – 351 с.
15. Хамітов. Н. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2019 – 396 ст.

Підручники та навчальні посібники:

1. Кривуля О.М. Філософія: Навчальний посібник./ О. М. Кривуля – Х.: ХНУ ім.Каразіна, 2010.- 592с.
2. Киричок О. Б. Філософія: Навч.посібник для студентів ВНЗ./О. Б. Киричок. – Полтава: РВВ ПДАА, 2010.- 381с.
3. Практикум з філософії. – Х.: ХНУВС, 2011. – 288с.
4. Практична філософія перед викликами сучасності: Збірка наукових праць. – Харків.: ХНУВС, 2011.

Енциклопедії та словники:

1. Історія філософії [Текст] : словник / [В. І. Ярошовець та ін.] ; за заг. ред. д-ра філос. наук, проф. В. І. Ярошовця ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - К. : Знання України, 2012. -1087 с.
2. Філософія XX - XXI століть: імена: біограф. словник / уклад. Ю. В. Омельченко. - К. : Фенікс, 2011. - 211 с.

Інформаційні ресурси:

1. Сайт Українського філософського фонду <http://www.philosophy.ua>
2. Електронна бібліотека -psylib (психологія, філософія, релігія, культурологія, методологія та ін.) <http://www.psylib.kiev.ua>
3. Сайт видавництва -Свічадо (Історія релігії, переклади Отців Церкви,християнська художня література, богословська та богослужбова література, філософія,психологія, етика та ін.)<http://www.svichado.com>.
4. Сайт Релігієзнавство в Україні Української асоціації релігієзнавців <http://religstudies.org.ua/main.php>.
5. Електронна бібліотека кафедри філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка <http://www.philsci.univ.kiev.ua/UKR/index.html>
6. Бібліотека соціологічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка<http://www.socd.univ.kiev.ua/PUBLICAT/index.phtml>
7. Інтернет – версія культурологічного часопису — <http://www.ji.lviv.ua/index.htm>.
8. Сайт «Ізборник» — Історія України IX–XVIII ст.:першоджерела та інтерпретації електронна бібліотека давньої української літератури та розвідок з політології) <http://litopys.org.ua>
9. Веб – сторінка д.філос.н., завідувача відділу філософії культури, етики та естетики Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України Євгена Бистрицького <http://www.bystrytsky.org>.
10. Бібліотека ім. В. Вернадського [Електронний ресурс]. –Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>
11. Інститут філософії ім. Г. Сковороди [Електронний ресурс].–Режим доступу: <http://www.filosof.com.ua>.
12. Найвидатніші філософи світу та України [Електронний ресурс]. –Режим доступу : <http://philsci.univ.kiev.ua/biblio/dict.html>.